

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในชนบท
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2554

ขอขอบพระคุณ ดร.พิรศักดิ์ สิริโยธิน คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม รองศาสตราจารย์
ดร.วีรพงษ์ พลนิกรกิจ หัวหน้าสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ที่กรุณาสับสนุนด้านเวลา และให้ข้อคิด คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยดังกล่าว

ขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัยลักษณ์มล จ่างมมล คณบดีคณะวิทยาการสื่อสาร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่กรุณาให้คำแนะนำในการปรับแก้ไขแบบสอบถาม
ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอบคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอาจารย์ประจำกลุ่มวิชา
นิเทศศาสตร์ทุกท่านที่เป็นกำลังใจให้ตลอดระยะเวลาของการทำวิจัย และขอขอบคุณยิ่งสำหรับกลุ่ม
ตัวอย่างทุกท่าน ทั้งที่เป็นสื่อมวลชนทุกแขนงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลที่ได้สละเวลามาให้
ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ยังต่องานวิจัย

ขอบคุณผู้ช่วยวิจัยทุกท่าน ได้แก่ นายกันตภณ แก้วสง่า และนายวัชร มนต์ขลังสำหรับการ
การรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หนึ่งหทัย ขอผลกลาง
มิถุนายน 2556

บทคัดย่อภาษาไทย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัณยภาพ บทบาท ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ความต้องการและความคาดหวังพร้อมทั้งแสวงหาแนวทางที่พึงประสงค์ในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เกิดประโยชน์สูงสุด เก็บข้อมูลในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดนครราชสีมา ด้วยเครื่องมือ 4 ประเภทเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสื่อท้องถิ่น อาทิ หัวหน้าฝ่ายผังรายการโทรทัศน์ นักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก ผู้รับผิดชอบการกระจายเสียงของหอกระจายข่าว เป็นต้น จำนวน 20 คน (2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับประชาชน จำนวน 80 (3) แบบสอบถามประชาชนที่เปิดรับสื่อท้องถิ่น จำนวน 400 คน (4) แบบวิเคราะห์เนื้อหาสื่อท้องถิ่นทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก สถานีวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ และเคเบิลทีวี

ผลการวิจัย พบว่า (1) สื่อท้องถิ่นมีศักยภาพด้านผู้บริหาร คือ ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดรูปแบบการนำเสนอของสื่อท้องถิ่น ศักยภาพด้านคุณลักษณะของสื่อ คือ มีความน่าเชื่อถือ อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน มีช่วงระยะเวลาการนำเสนอที่แน่นอนและนำเสนอข้อมูลภายในท้องถิ่น ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ ส่วนใหญ่มีอิสระในการดำเนินงานสามารถกำหนดรูปแบบและสัดส่วนเนื้อหาได้ตามต้องการ (2) บทบาทของสื่อท้องถิ่น คือ การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การให้ความรู้ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนในท้องถิ่น (3) ปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ การขาดความเป็นอิสระในการดำเนินรายการ ขาดงบประมาณในการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย ความนิยมของประชาชนในการเปิดรับลดลง เทคโนโลยีการส่งกระจายเสียงไม่ทันสมัย สื่อมวลชนขาดความรู้และประสบการณ์ ขาดทักษะในการผลิตเนื้อหาให้มีความน่าสนใจ (4) ความต้องการ และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อสื่อท้องถิ่น ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากด้านคุณสมบัติของข้อมูลที่ได้รับจากสื่อท้องถิ่น ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเปิดรับข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยจากสื่อท้องถิ่น ด้านคุณภาพของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่ได้รับจากสื่อท้องถิ่น ด้านจำนวนหรือปริมาณของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่มีในสื่อท้องถิ่น และมีความพึงพอใจที่ระดับเฉย ๆ ในด้านคุณสมบัติทางกายภาพของสื่อท้องถิ่น ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังที่ระดับคาดหวังมากด้านคุณสมบัติของข้อมูลที่ได้รับจากสื่อท้องถิ่น ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเปิดรับข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยจากสื่อท้องถิ่น ด้านคุณสมบัติทางกายภาพของสื่อท้องถิ่น ด้านคุณภาพของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่ได้รับจากสื่อท้องถิ่น ทั้งนี้ ความพึงพอใจและความคาดหวังของประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน ที่ความสัมพันธ์ในระดับต่ำ โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเสนอแนะให้ปรับปรุงด้านผู้ดำเนินรายการว่าควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะถ่ายทอด มีความ

นำเชื่อถือ ด้านตัวสื่อท้องถิ่น ควรนำเสนอเนื้อหาที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ด้านการนำเสนอรายการควรนำเสนอข้อมูลที่สามารถเข้าใจได้ง่าย (5) แนวทางที่พึงประสงค์ในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีดังนี้ ด้านการสื่อสารสุขภาพที่พึงประสงค์ ควรปลูกฝังความคิดแก่สื่อท้องถิ่นว่าหน้าที่ในการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยเป็นหน้าที่หนึ่งของสื่อท้องถิ่น ด้านเนื้อหาสุขภาพอนามัยที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหารที่นำไปสู่โรค ความรู้เรื่องโรคภัยไข้เจ็บ สาเหตุ อันตราย และผลกระทบ ด้านบทบาทที่พึงประสงค์ของสื่อมวลชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ บทบาทในการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน การณรงค์เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคภัยไข้เจ็บ การดูแลสุขภาพให้แข็งแรง และควรมีการสร้างเครือข่ายสุขภาพอนามัยภายในท้องถิ่น

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ิ
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์ของการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา.....	10
แนวคิดเรื่องสื่อเพื่อชุมชนและสื่อท้องถิ่น.....	13
แนวเรื่องการแพร่กระจายนวัตกรรม.....	31
แนวคิดเรื่องกำหนัดวาระผ่านสื่อ.....	36
แนวคิดเรื่องการใช้สื่อและความพึงพอใจ.....	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	58
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	67
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
การนำเสนอข้อมูล.....	70

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 4 บทบาทของสื่อท้องถิ่นในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการสื่อสารสุขภาพ	
การนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	71
ปัจจัยที่ส่งผลการต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	95
ทิศทางและแนวโน้มการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	104
สรุป.....	107
บทที่ 5 ความต้องการและความคาดหวังของประชาชนในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อสื่อท้องถิ่นและเนื้อหาสารเพื่อการสื่อสารสุขภาพ	
พฤติกรรมของประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสื่อท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ...	110
ทัศนคติของประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสื่อท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	137
แนวทางการสื่อสารสุขภาพที่พึงประสงค์ของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ....	145
สรุป.....	151
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	158
อภิปรายผล.....	167
ข้อเสนอแนะ.....	175
บรรณานุกรม.....	177
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	183
ภาคผนวก ข.....	191
ภาคผนวก ค.....	195
ภาคผนวก ง.....	196
ประวัติผู้วิจัย.....	198

สารบัญตาราง

	หน้า
3.1 การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น.....	68
4.1 แสดงตัวอย่างแผนผังรายการประจำวันพุธ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2555 ของสถานี วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ระบบเอฟเอ็ม ความถี่ 105.25 เมกะเฮิรตซ์.....	72
4.2 แสดงตัวอย่างแผนผังรายการประจำวันพุธ เดือนเมษายน พ.ศ. 2554 ของสถานี วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดขอนแก่น ระบบเอฟเอ็ม ความถี่ 99.50 เมกะเฮิรตซ์.....	73
4.3 แสดงตัวอย่างแผนผังรายการประจำวันพุธ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2555 ของสถานี วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ระบบเอฟเอ็ม ความถี่ 729 กิโลเฮิรตซ์.....	75
4.4 แสดงตัวอย่างแผนผังรายการประจำวันพุธ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2555 ของสถานี วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครราชสีมา ระบบเอฟเอ็ม ความถี่ 106.25 เมกะเฮิรตซ์.....	77
4.5 แสดงตัวอย่างแผนผังรายการประจำวันพุธ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2554 ของสถานีชุมชน ชก. 100.....	83
4.6 แสดงวัน คอลัมน์ ลักษณะของเนื้อหา เนื้อหา และบทบาทของหนังสือพิมพ์โคราชคน อีสาน.....	89
5.1 แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะเพศ.....	109
5.2 แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะอายุ.....	110
5.3 แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะระดับการศึกษา สูงสุด.....	111
5.4 แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะอาชีพ.....	112
5.5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเปิดรับข้อมูลของประชาชนกลุ่ม ตัวอย่างจำแนกตามลักษณะการเปิดรับข้อมูลข่าวสารใน 1 สัปดาห์จากสื่อท้องถิ่น.....	112
5.6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเปิดรับข้อมูลของประชาชนกลุ่ม ตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อท้องถิ่นใน 1 วัน.....	113
5.7 แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะความถี่ใน การเปิดรับข่าวสารสุขภาพอนามัยจากสื่อต่าง ๆ.....	114

สารบัญตาราง

หน้า

5.8	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะสื่อที่เคยเปิดรับ ข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยจากสื่อท้องถิ่นแต่ละประเภท.....	115
5.9	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะการเลือกเปิดรับ ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยจากสื่อท้องถิ่นแต่ละประเภท.....	115
5.10	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะเหตุผล การปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยจากสื่อท้องถิ่นแต่ละประเภท.....	116
5.11	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะเนื้อหาด้าน สุขภาพอนามัยที่เปิดรับจากสื่อท้องถิ่นแต่ละประเภท.....	117
5.12	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชาชนกลุ่ม ตัวอย่างจำแนกตามความพึงพอใจต่อสื่อท้องถิ่นในการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัย..	118
5.13	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังของประชาชนกลุ่ม ตัวอย่างจำแนกตามความคาดหวังต่อสื่อท้องถิ่นในการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัย..	123
5.14	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อเสนอแนะให้ ปรับปรุงด้านเนื้อหาสื่อท้องถิ่น.....	127
5.15	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อเสนอแนะให้ ปรับปรุงด้านผู้ดำเนินรายการ.....	128
5.16	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อเสนอแนะให้ ปรับปรุงด้านตัวสื่อท้องถิ่น.....	129
5.17	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อเสนอแนะให้ ปรับปรุงด้านการนำเสนอรายการ.....	130
5.18	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อเสนอแนะให้ ปรับปรุงด้านอื่น ๆ.....	131
5.19	แสดงการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและความคาดหวังของ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวม.....	132
5.20	แสดงการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและความคาดหวังของ ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ด้านคุณสมบัติของข้อมูลที่ได้รับจากสื่อท้องถิ่น.....	133

สารบัญตาราง

	หน้า
5.21 แสดงการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและความคาดหวังของ ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเปิดรับข่าวสารสุขภาพ จากสื่อท้องถิ่น.....	134
5.22 แสดงการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและความคาดหวังของ ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ด้านคุณสมบัติทางกายภาพของสื่อท้องถิ่น.....	135
5.23 แสดงการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและความคาดหวังของ ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ด้านคุณภาพของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่ได้รับ จากสื่อท้องถิ่น.....	136
5.24 แสดงการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและความคาดหวังของ ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ด้านจำนวนหรือปริมาณของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่มีใน สื่อท้องถิ่น.....	137

สารบัญญภาพ

	หน้า
2.1 แบบจำลองอธิบายการใช้สื่อเพื่อสนองความพอใจ.....	43
2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	58
5.1 กรอบแนวคิดแนวทางการสื่อสารสุขภาพที่พึงประสงค์.....	146